

Klagenemnda for miljøinformasjon

Klage på behandling av miljøinformasjon til behandling for Miljøinformasjonsnemnda.

Nemndsvedtak i saksnummer: 2005/17

Klager: Hanne Brostrøm
Ved Forbrukerrådet
Postboks 317
1702 Sarpsborg

Innklaget: Toys R Us
Klokkergårdveien 31
1711 Sarpsborg

Saken gjelder

Saken gjelder klage på Toys R Us' behandling av krav om miljøinformasjon. Klager har etterspurt om produktet "Fashion Girl Sminkekoffert" inneholder parabener eller andre stoffer som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelser.

Bakgrunn

Forbrukerrådet utførte høsten 2005 en undersøkelse av hvordan forhandlere besvarer spørsmål med hjemmel i miljøinformasjonsloven og produktkontrollloven. Ansatte i Forbrukerrådet utga seg for å være forbrukere og stilte spørsmål muntlig i butikkene, og deretter skriftlig i brev.

Hanne Brostrøm sendte sitt spørsmål til Toys R Us i brev datert 20. oktober 2005.

Da Toys R Us ikke ga noe svar på spørsmålet klaget Forbrukerrådet bedriften inn for Nemnda ved brev av 21. desember 2005.

Ved brev av 4. januar 2006 sendte Nemnda underretning om klagen til Toys R Us, med frist til uttalelse.

I brev av 11. januar 2006 ble klagen kommentert av daglig leder for Toys R Us avdeling Sarpsborg, Magne Polsrød.

I brev av 19. januar ba sekretariatet om kommentarer fra klager.

Ved brev av 23. februar 2006 innga klager sine kommentarer.

Klagers anførsler

Klager anfører at det ikke er gitt tilstrekkelig informasjon fra innklagde. Parabener kan ha hormonforstyrrende effekter. Det er ikke gitt svar på om produktet inneholder andre stoffer som kan føre til helseskade eller miljøforstyrrelse. Toys R Us kan ikke henwise videre til produktsjef i Danmark.

Innklagedes anførsler

Toys R Us opplyser at produktet ”Fashion Girl Sminkekoffert” inneholder parabener av forskjellig slag”, men disse skal etter Magne Polsrøds kunnskaper ikke ha helse- eller miljøfarlige egenskaper. Det opplyses at man ikke burde kunne utvikle allergi ved bruk av produktet. For øvrig er alle ingredienser beskrevet i varedeklarasjonen og overholder forskriftsmessige krav til kosmetikk. Ved øvrige spørsmål kan produktsjef i Danmark kontaktes.

Nemndas vurdering

1 Lovanvendelse

Klagerens spørsmål gjelder innholdet av stoffer som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse i et spesifikt produkt, jf produktkontrollloven § 10 første ledd. Det er dermed produktkontrollovens regler som får anvendelse.

2 Partsforhold

Bakgrunnen for kravet om miljøinformasjon er en aksjon hvor ansatte i Forbrukerrådet som privatpersoner retter henvendelser til ulike virksomheter. Selve klagen ble inngitt av Forbrukerrådet. I brev av 22. februar 2006 til Klagenemnda ga privatpersonene som hadde etterspurt informasjonen i denne aksjonen sin fullmakt til at Forbrukerrådet forfølger saken. Forbrukerrådet opptrer dermed som fullmektig for Hanne Brostrøm, som dermed er rett klager i klagesaken.

Nemnda vil bemerke at det er Forbrukerrådet som har initiert undersøkelsen, og ikke privatpersonen. Forbrukerrådet opptrer på denne måten under ”falsk flagg”, ved å utgi seg for å være en forbruker overfor virksomheten. Utgangspunktet må være at den som etterspør opplysninger opptrer åpent. Det nærmere innhold i plikten til å gi opplysninger kan etter omstendighetene variere med hvem som etterspør opplysninger. De som har plikter etter loven har dermed et rimelig krav på å vite hvem de forholder seg til. Unntak fra dette kan tenkes, men Nemnda ser ikke grunn til å gå nærmere inn på dette i nærværende sak. Selv om Nemnda etter dette i utgangspunktet er kritisk til den fremgangsmåte som er valgt, kan den likevel ikke se at fremgangsmåten i seg selv innebærer at klagen ikke kan behandles. Avvisning på dette grunnlag er heller ikke påstått av innklagede.

3 Foreligger det en informasjonsplikt?

For å falle inn under lovens virkeområde må den etterspurte informasjonen vedrøre komponenter eller egenskaper ved produktet som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse, jf. produktkontrollloven § 10, jf. § 1.

3.1 Hva er parabener?¹

Klager har etterspurt innholdet av parabener i produktene. Parabener er kjemisk sett alkylestere av p-hydroxybensosyre. Stoffene brukes som konserveringsmidler i kosmetikk, pleieprodukter (kremer, såper, våtservietter og lignende) og legemidler. Enkelte parabener er også tillatt brukt til konservering av mat. Parabener er svært utbredt; om lag 80 prosent av alle kosmetikk- og pleieprodukter inneholder parabener.

Ekspertene strides om hvorvidt parabenene kan være skadelige for mennesker. Nyere forskning har vist at enkelte parabener kan ha østrogenlignende effekt i cellekulturer og i

¹ Kilde: SFT (<http://www.sft.no>), Grønn Hverdag (<http://www.gronnhverdag.no>), Mattilsynet (<http://www.mattilsynet.no>).

dyreforsøk. Folkehelseinstituttet har på oppdrag fra Mattilsynet foretatt en foreløpig vurdering av helserisiko og konkluderer med at dagens bruk av parabener i kosmetiske produkter kan regnes som trygg.

Nettverket Grønn Hverdag argumenterer imidlertid med at parabeners hormonforstyrrende stoffer kan påvirke mennesker og dyr ved at de etterligner, øker eller hemmer effekten av naturlige hormoner i kroppen og at de samlede effektene av hormonforstyrrende stoffer på mennesket er ikke klarlagt. Både forskere og myndigheter har de senere årene sett etter sammenhenger mellom kjente, hormonforstyrrende stoffer og helseeffekter som redusert sædkvalitet, testikkelkreft og endret kjønnsutvikling. I følge Grønn Hverdag har undersøkelser dokumentert parabenenes hormonforstyrrende og reproduksjonsskadelige effekter.

De fleste undersøkelser viser at de forskjellige parabenenes grad av hormonforstyrrende effekt varierer sterkt. På bakgrunn av foreliggende forskning om parabenenes hormoneffekter arbeider EUs Vitenskapskomité for kosmetikk (SCCP) for tiden med en sikkerhetsevaluering av parabener på grunnlag av nye data.

3.2 Vurdering

Utgangspunktet er at virksomheten må sannsynliggjøre at informasjonen som er etterspurt faller utenfor bedriftens informasjonsplikt etter produktkontrolloven § 10. Det er ikke gjort forsøk på dette fra bedriftens side.

Det er av klager stillet to spørsmål:

1) Inneholder Fashion Girl sminkekoffert parabener?

Flertallet (Mette Cecilie Greve og Eli Heiberg)

Produktkontrolloven § 10 første ledd bokstav a lyder som følgende:

”Enhver har rett til å få informasjon om

a) produktet inneholder komponenter eller har egenskaper som kan medføre virkning som nevnt i § 1”

Informasjonen kan kreves fra produsent, importør, bearbeider, omsetter eller bruker av produktet, jf. annet ledd.

Produktkontrolloven § 1 lyder som følgende:

”Denne lov har til formål å:

a) forebygge at produkter og forbrukertjenester medfører helseskade, herunder sørge for at forbrukerprodukter og forbrukertjenester er sikre,

b) forebygge at produkter medfører miljøforstyrrelse, bl.a. i form av forstyrrelse av økosystemer, forurensning, avfall, støy og lignende,

c) forebygge miljøforstyrrelse ved å fremme effektiv bruk av energi i produkter.”

Følgelig gis en rett til informasjon dersom et produkt inneholder ”komponenter” som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse. Toys R Us har opplyst at produktet inneholder parabener, men at disse ikke er skadelige. Nemndas flertall legger for sin del til grunn at det

fremstår som sannsynlig at parabener er en komponent som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse. Det foreligger derfor i utgangspunktet informasjonsplikt etter produktkontrolloven.

Mindretallet (Håvard K. Sandnes)

Nemndas mindretall er uenig med flertallet i at det foreligger informasjonsplikt etter produktkontrolloven i dette tilfellet.

Der det spørres om et produkt inneholder et konkret stoff eller stoffer som inngår i en navngitt stoffgruppe (som her i spørsmål 1), er det ved vurderingen av om bedriften har informasjonsplikt, etter mindretallets mening ikke tilstrekkelig å konstatere at stoffet eller stoffgruppen i seg selv kan gi helseskade eller miljøforstyrrelse, slik flertallet synes å legge til grunn. Det avgjørende, etter mindretallets mening, er om *produktet* kan gi slike virkninger.

Under henvisning til produktkontrollovens lovtekst som inntatt foran, er lovens overordnede formål etter mindretallets mening å forebygge at *produkter* medfører helseskade eller miljøforstyrrelse. Hva som regnes som *produkt*, er definert i lovens § 2 a første ledd.

Etter sin ordlyd gir lovens § 10 første ledd bokstav a en informasjonsplikt som omfatter langt mer enn det lovens generelle formål tilsier. Formålsbestemmelsen i § 1 innebærer som nevnt at lovens generelle formål er å forebygge at produkter medfører helseskade eller miljøforstyrrelse. Tolket etter sin ordlyd gir § 10 første ledd bokstav a en informasjonsplikt som ikke bare omfatter tilfellene der *produkter* kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse men, som flertallet legger til grunn, også tilfellene der ”produktet inneholder komponenter [...] som kan medføre virkning som nevnt i § 1”. Mindretallet deler ikke flertallets tolkning av loven, og mener at loven ikke kan tas helt på ordet her. Plikten til å informere om produktet inneholder komponenter som kan medføre virkninger som nevnt i § 1, inntreer bare der produktet som sådan kan gi disse virkningene. Det vises i denne sammenheng til Ot. prp. nr. 116 (2001-2002) s. 178 første spalte, der det heter:

”En forutsetning for at produktkontrolloven kommer til anvendelse er at det gjelder produkter ”som kan forårsake helseskade eller miljøforstyrrelse”, som definert i produktkontrolloven § 1.”

Der et produkt inneholder et stoff som isolert sett kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelser, hvilket mindretallet legger til grunn at de fleste stoffer vil kunne gjøre under gitte betingelser, men der produktet som sådan ikke kan forårsake slik skade eller forstyrrelse, vil det ikke foreligge informasjonsplikt etter produktkontrolloven § 10.

Etter dette vil, slik mindretallet ser det, informasjonsplikten i forhold til spørsmål 1, bero på en vurdering av om produktet ”Fashion Girl Sminkekoffert” kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse.

Mindretallet vil understreke at Nemnda har svært liten kunnskap om produktene det spørres om, og at det således er tvilsomt om Nemnda har forutsetninger for å vurdere om produktene kan gi virkninger som beskrevet i produktkontrolloven § 1, eller ikke.

Mindretallet finner at det ikke er grunnlag for å konkludere med at produktet – som følge av eventuelt innhold av parabener - kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse. Bakgrunnen for dette er opplysningene om parabener inntatt i pkt. 3.1 foran, herunder det forhold at

stoffgruppen synes å ha vært underlagt betydelige undersøkelser og vurderinger og at bruken av parabener er svært utbredt i kosmetikkprodukter uten at dette har ledet til at relevante norske myndigheter i denne forbindelse har besluttet noen spesielle plikter for de som importerer og omsetter kosmetikkprodukter som inneholder stoffgruppen. Et særlig argument er også at Folkehelseinstituttet i 2004 konkluderte foreløpig med at dagjeldende bruk av parabener i kosmetiske produkter kan regnes som *trygg*.

Etter dette mener mindretallet at bedriften ikke plikter å svare på spørsmål nr. 1.

2) Inneholder Fashion Girl sminkekoffert andre stoffer som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelser?

Flertallet (Mette Cecilie Greve og Eli Heiberg)

Dette spørsmålet faller inn under lovens virkeområde.

Mindretallet (Håvard K. Sandnes)

Nemndas mindretall er enig i at bedriften må gi opplysninger i denne forbindelse, men vil knytte noen kommentarer til vurderingen.

Forutsetningen for bedriftens informasjonsplikt om eventuelle helseskadelige stoffer i et produkt, er som nevnt foran under mindretallets kommentarer til spørsmål 1), at *produktet* som følge av dette kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse som nevnt i § 1.

Det vises også til det som er nevnt foran om at Nemnda har liten kunnskap om produktet det spørres om. Det synes imidlertid å være på det rene at produktet består av en form for sminke, og at det i første rekke er ment brukt av barn. Mindretallet legger til grunn at *importør* av denne type produkter – ment for barn og kanskje produsert i land der det er knyttet færre krav til produkters helse og miljøvirkninger – har en streng kunnskapsplikt etter produktkontrollloven § 3 tredje ledd. Det importøren plikter å ha kunnskap om etter § 3 tredje ledd, plikter importøren å gi informasjon om til neste salgslødd, jf. § 10 siste ledd. Informasjonen skal gis videre til de ulike omsetningsleddene. På den måten skal innklagede, som selger produktet til sluttbruker, få tilgang på informasjonen. Informasjonsplikten etter § 10 henger nøye sammen med kunnskapsplikten etter § 3. Det vises til Ot. prp. nr. 116 (2001-2002) s. 178 første spalte, tatt inn foran.

Når det gjelder produkter som er ment for bruk av barn, og som er ment for kontakt med hud, og som barn derved også lett kan få i munnen, skal det ikke mye til før vilkåret om at produktet kan medføre helseskade er oppfylt. Sett hen til produktets karakter, mener mindretallet det foreligger informasjonsplikt.

Der spørsmålet fra informasjonssøkeren er utformet slik at det spørres om et konkret produkt inneholder ”stoffer som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelser”, jf. spørsmål 2, må rekkevidden av bedriftens informasjonsplikt vurderes konkret. Det vises til mindretallets bemerkninger under pkt. 4 nedenfor.

4 Er informasjonsplikten oppfylt?

Produktkontrollloven § 10 sjette ledd, henviser til miljøinformasjonsloven § 18. Etter denne bestemmelsen kan informasjon utleveres på den måten som anses hensiktsmessig. Informasjon skal være dekkende og forståelig i forhold til informasjonsbehovet til den som ber om informasjon.

Flertallet (Mette Cecilie Greve og Eli Heiberg)

Når det gjelder klagers første spørsmål har Toys R Us ikke opplyst hvilke parabener produktet inneholder. Dette må kunne forventes av virksomheten, og Nemndas flertall legger derfor til grunn at informasjonsplikten ikke er oppfylt på dette punkt.

Mindretallet (Håvard K. Sandnes)

Nemndas mindretall mener at det ikke er grunnlag for å pålegge bedriften å gi ytterligere opplysninger knyttet til parabener. Det vises til dissens foran. Under forutsetning av at bedriften har plikt til å svare på spørsmålet, mener mindretallet dessuten at svaret oppfyller lovens krav. Spørsmålet som var stilt av klager, var hvorvidt produktet inneholder parabener. Det spørsmålet er fullgodt besvart – dog for sent – ved bedriftens brev av 11. januar 2006. Mindretallet kan ikke se at det er grunnlag for å pålegge bedriften å gjøre rede for hvilke parabener produktet inneholder, all den tid klager ikke har spurt om dette.

Flertallet (Mette Cecilie Greve og Eli Heiberg)

På klagers andre spørsmål har Toys R Us opplyst at produktet ikke inneholder andre stoffer som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelser. Det er imidlertid ikke gitt noen nærmere forklaring på dette. Nemndas flertall legger dermed til grunn at innklagde heller ikke har besvart dette spørsmålet tilfredsstillende.

Klager anfører at virksomheten ikke kan henvise til produksjef i Danmark. Etter miljøinformasjonsloven § 18 nr. 1 kan virksomheten besvare spørsmålet på den måten som anses hensiktsmessig.

Innklagdes henvisning av klager videre til produksjef i annet land må anses som utilstrekkelig. Virksomheten må kunne koordinere et enhetlig svar. En slik henvisning er ikke dekket av miljøinformasjonsloven § 18 nr. 1. Nemnda vil bemerke at det etter forholdene vil kunne være tilfredsstillende dersom en virksomhet overlater til en annen virksomhet å gi informasjon til informasjonssøker. Forutsetningen må imidlertid være at en forbruker ikke bare henvises videre til andre, men at virksomheten faktisk sørger for at forbrukeren gis svar.

Mindretallet (Håvard K. Sandnes)

Nemndas mindretall er enig i at bedriftens informasjonsplikt ikke er fullgodt oppfylt på dette punktet, men vil knytte noen kommentarer til vurderingen.

Der spørsmål fra informasjonssøkeren er utformet slik at det spørres om et konkret produkt inneholder ”stoffer som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelser”, jf. spørsmål 2, må rekkevidden av bedriftens informasjonsplikt vurderes konkret. Mindretallets forutsetning for informasjonsplikt er som nevnt at produktet som sådan kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelser. Mindretallet legger videre til grunn at det må være en sammenheng mellom produktets potensielle fare for helse og miljø, og de stoffene det skal opplyses om.

Bedriften har i brevet av 11. januar 2006 blant annet gitt følgende informasjon:

”Varen inneholder Parabener av forskjellige slag, men skal etter mine kunnskaper ikke ha helse eller miljøfarlige egenskaper. Er man allergisk ovenfor en av indigriensene kan man reagere, men man burde ikke kunne utvikle allergi ved å bruke varen. Alle ingredienser er beskrevet på varens emballasje. Varen skal overholder alle krav fra forskrifter til kosmetikk.”

Under henvisning til mindretallets bemerkninger under pkt. 3 foran, mener mindretallet at bedriften plikter å gi informasjon om produktet inneholder stoffer som innebærer at produktet kan medføre helseskade eller miljøpåvirkning.

I svaret som er gitt ligger det for så vidt et slags forbehold; daglig leder i bedriften har informert om at produktet – etter hans kunnskap – ikke skal ha helse eller miljøfarlige egenskaper. Mindretallet er i tvil, men legger til grunn at loven må forstås slik at bedriften må gi et svar uten et slikt forbehold. Dersom bedriften er usikker, må spørsmålet avklares med den som har kunnskapsplikt etter lovens § 3; importør eller produsent.

Vedtak

Med hjemmel i lov om rett til miljøinformasjon og deltakelse i offentlige beslutningsprosesser § 19 fattes følgende vedtak:

- Toys R Us pålegges innen 30 dager fra dette vedtakets dato å besvare klagers spørsmål om hvilke parabener produktet ”Fashion Girl Sminkekoffert” inneholder.
- Toys R Us pålegges innen 30 dager fra dette vedtakets dato å besvare klagers spørsmål om informasjon vedrørende produktet ”Fashion Girl Sminkekoffert” inneholder andre stoffer som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse

Vedtaket er endelig og kan ikke påklages. Vedtaket regnes som særlig tvangsgrunnlag etter lov av 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring (tvangsfullbyrdelsesloven) kapittel 13 og kan bringes inn for domstolene.

Oslo, 25. april 2006

Mette Cecilie Greve
Nestleder

Håvard K. Sandnes

Eli Heiberg